

Jaarstukken 2023

5.5 Toelichting op het overzicht van baten en lasten

5.5.1 Toelichting financiële afwijkingen op programmaniveau

Programma (bedragen x € 1.000)	L/B	Rekening 2022	Begroting 2023	Wijziging Begroting	Begroting 2023 na wijziging	Rekening 2023	Vershil 2023
1 NATUUR EN LANDSCHAP	Lasten	7.293	6.428	1.226	7.654	7.320	334
	Baten	-4.295	-3.913	14	-3.899	-3.938	39
Saldo		2.998	2.516	1.240	3.755	3.382	373
2 VERKEER EN INFRASTRUCTUUR	Lasten	5.433	5.910	242	6.151	6.419	-268
	Baten	-2.640	-2.647	-51	-2.698	-2.928	230
Saldo		2.794	3.263	190	3.453	3.491	-38
3 WONEN EN ECONOMIE	Lasten	4.771	9.731	-6.318	3.414	4.019	-605
	Baten	-2.271	-9.208	6.079	-3.129	-3.868	739
Saldo		2.500	524	-239	284	151	134
4 SOCIALE INFRASTRUCTUUR	Lasten	33.619	32.395	7.046	39.441	41.406	-1.965
	Baten	-9.692	-6.328	-7.486	-13.814	-16.767	2.953
Saldo		23.927	26.067	-440	25.627	24.640	987
5 BESTUUR	Lasten	4.524	4.444	46	4.490	4.805	-315
	Baten	-788	-186	-201	-388	-1.168	781
Saldo		3.736	4.258	-156	4.102	3.637	466
6 OVERHEAD, BEDRIJFSVOERING, VPB	Lasten	9.765	10.100	500	10.600	10.430	170
	Baten	-168	-18	-2	-20	-279	259
Saldo		9.597	10.082	498	10.580	10.151	429
7 ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN	Lasten	111	113	541	654	437	216
	Baten	-46.597	-47.239	-2.195	-49.434	-50.623	1.189
Saldo		-46.486	-47.126	-1.654	-48.780	-50.185	1.405
Totaal	Lasten	65.517	69.121	3.282	72.403	74.837	-2.434
Totaal	Baten	-66.452	-69.539	-3.843	-73.382	-79.572	6.190
TOTAAL SALDO VAN BATEN EN LASTEN		-935	-418	-561	-979	-4.735	3.756
RESERVES 1 NATUUR EN LANDSCHAP	Toevoeging	321	0	0	0	22	-22
	Onttrekking	-464	-66	-289	-355	-355	0
Saldo		-143	-66	-289	-355	-333	-22
RESERVES 2 VERKEER EN INFRASTRUCTUUR	Toevoeging	250	1.345	806	2.151	2.151	0
	Onttrekking	-540	-576	0	-576	-576	0
Saldo		-290	769	806	1.575	1.575	0
RESERVES 3 WONEN EN ECONOMIE	Toevoeging	623	0	950	950	715	235
	Onttrekking	-634	0	0	0	-770	770
Saldo		-11	0	950	950	-55	1.005
RESERVES 4 SOCIALE INFRASTRUCTUUR	Toevoeging	281	56	0	56	365	-309
	Onttrekking	-183	-183	0	-183	-183	0
Saldo		98	-127	0	-127	182	-309
RESERVES 5 BESTUUR	Toevoeging	0	0	204	204	204	0
	Onttrekking	-685	-265	0	-265	-265	0
Saldo		-685	-265	204	-61	-61	0

Programma (bedragen x € 1.000)	L/B	Rekening 2022	Begroting 2023	Wijziging Begroting	Begroting 2023 na wijziging	Rekening 2023	Verschil 2023
RESERVES 6 OVERHEAD, BEDRIJFSVOERING, VPB	Toevoeging	125	0	0	0	0	0
	Onttrekking	0	0	0	0	0	0
Saldo		125	0	0	0	0	0
RESERVES 7 ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN	Toevoeging	4.797	405	4.068	4.473	3.871	602
	Onttrekking	-4.747	-298	-5.179	-5.477	-5.477	0
Saldo		50	107	-1.111	-1.004	-1.606	602
Totaal	Toevoeging	6.397	1.805	6.029	7.834	7.328	506
Totaal	Onttrekking	-7.253	-1.388	-5.468	-6.855	-7.625	770
TOTAAL MUTATIE IN RESERVES		-856	418	561	979	-297	1.276
	Lasten/Toev.	71.914	70.927	9.310	80.237	82.165	-1.928
	Baten/Ontr.	-73.705	-70.927	-9.310	-80.237	-87.197	6.960
RESULTAAT		-1.791	0	0	0	-5.032	5.032

Rechtmatigheidsanalyse - begrotingscriterium

Ten behoeve van de accountantscontrole onderwerpen we alle begrotingsoverschrijdingen op programmaniveau aan een rechtmatigheidsanalyse. Bij de rechtmatigheidsanalyse staat de vraag centraal of het college met de jaarrekening 2023 heeft voldaan aan hetgeen in de verordening is geregeld.

In het intern controleprotocol (zaaknummer Z/22/161733, vastgesteld op 15 december 2022)) heeft de gemeenteraad het college uitgangspunten verstrekt voor het opstellen van de rechtmatigheids-verantwoording en de informatievoorziening aan de raad. Het college het intern controleprotocol als leidraad bij het uitvoeren van de begrotingsanalyse.

In paragraaf 4.1 van het intern controleprotocol is weergegeven hoe budgetoverschrijdingen door de raad worden geïnterpreteerd. In de volgende omstandigheden worden de budgetoverschrijdingen op de lasten op basis van vooraf vastgesteld beleid als acceptabel aangemerkt:

1. Budgetoverschrijdingen die geheel of grotendeels worden gecompenseerd door direct gerelateerde opbrengsten, bijvoorbeeld via subsidies;
2. Budgetoverschrijdingen die passen binnen het bestaande beleid maar niet tijdig konden worden gesignaleerd (bij open einde regelingen, vorderingen die niet geïnd konden worden etc);
3. Budgetoverschrijdingen betreffende activiteiten welke achteraf als onrechtmatig moeten worden beschouwd omdat dit bijvoorbeeld bij nader onderzoek van de subsidieverstrekker, belastingdienst of een toezichthouder blijkt. Indien deze situatie wordt geconstateerd na het verantwoordingsjaar waarop de situatie betrekking heeft, dan wordt dit niet meegenomen als afwijking van het huidige verantwoordingsjaar.

We hebben per programma de budgetoverschrijding op de lasten nader geanalyseerd.

Andere begrotingsafwijkingen zoals overschrijdingen van baten en/of onderschrijdingen van lasten en baten zijn nader toegelicht in de programmaverantwoording per programma, indien de overschrijding > € 50.000. Op deze wijze voldoen we aan onze meldplicht aan de raad.

Programma 1 Natuur en landschap

1 NATUUR EN LANDSCHAP (bedragen x € 1.000)	Begroting 2023	Rekening 2023	Verschil	Afwijking %
Lasten	7.654	7.320	334	4,37
Baten	-3.899	-3.938	39	-1,00
Saldo	3.755	3.382	373	9,94

Analyse afwijking op de lasten

De begroting na wijziging is niet overschreden. Er is voor dit programma dus geen sprake van een begrotingsonrechtmatigheid.

Programma 2 Verkeer en infrastructuur

2 VERKEER EN INFRASTRUCTUUR (bedragen x € 1.000)	Begroting 2023	Rekening 2023	Verschil	Afwijking %
Lasten	6.151	6.419	-268	-4,36
Baten	-2.698	-2.928	230	-8,52
Saldo	3.453	3.491	-38	-1,10

Analyse afwijking op de lasten

We hebben de afwijking van +/- € 268.000 nader geanalyseerd:

Toelichting	Bedrag	V/N	Oordeel
We hebben bedrijven moeten inhuren voor de aanleg van glasvezel. De kosten die hiermee zijn gemaakt waren niet geraamd. NB. Daarentegenover hebben we € 97.519 meer legesopbrengsten gerealiseerd.	-75.000	N	1
De toevoeging aan de Voorziening Riolering derden is hoger dan aanvankelijk geraamd. Dit komt doordat het resultaat (verschil kosten minus opbrengsten) op het product riolering hoger was, waardoor er meer gestort is in de voorziening	-170.000	N	2
De toegekende kwijtschelding op de rioolheffing is groter dan geraamd, omdat meer mensen (dan waarmee rekening is gehouden) een aanvraag tot kwijtschelding hebben ingediend en waarbij die ook is verstrekt. Meer mensen hebben een vermogen onder het bijstandsniveau	-13.000	N	Onrechtmatig
Totaaltelling van de toelichtingen	-258.000	N	
Totale afwijking op de lasten	-268.000	N	
	-10.000	N	Onrechtmatig

Programma 3 Wonen en economie

3 WONEN EN ECONOMIE (bedragen x € 1.000)	Begroting 2023	Rekening 2023	Verschil	Afwijking %
Lasten	3.414	4.019	-605	-17,73
Baten	-3.129	-3.868	739	-23,61
Saldo	284	151	134	47,01

Analyse afwijking op de lasten

We hebben de afwijking van +/- € 605.000 nader geanalyseerd:

Toelichting	Bedrag	V/N	Oordeel
De algemene kosten voor bouw en woningtoezicht waren lager dan geraamd. De kosten voor de werkzaamheden die uitbesteed moesten worden waren aanvankelijk duurder ingeschat	30.000	V	N.v.t.
De totale kosten die zijn gemaakt in verband met de grondexploitatie en het facilitair grondbeleid zijn hoger dan geraamd. Er is sprake van vertraging van werkzaamheden. Dit heeft echter twee gevolgen: - Er zijn minder laten gerealiseerd dan aanvankelijk geraamd;	5.205.000	V	N.v.t.
- De grondverkopen en de bijdragen van derden vielen lager uit, waardoor het activeren van baten lager uitviel dan geraamd;	-5.843.000	N	2
	-608.000	N	
Totale afwijking op de lasten	-605.000	N	
	3.000	V	N.v.t.

Programma 4 Sociale infrastructuur

4 SOCIALE INFRASTRUCTUUR (bedragen x € 1.000)	Begroting 2023	Rekening 2023	Vershil	Afwijking %
Lasten	39.441	41.406	-1.965	-4,98
Baten	-13.814	-16.767	2.953	-21,38
Saldo	25.627	24.640	987	3,85

Analyse afwijking op lasten

We hebben de afwijking van +/- € 1.965.000 nader geanalyseerd:

Toelichting	Bedrag	V/N	Oordeel
Er zijn hogere lasten wat wordt voornamelijk veroorzaakt door het besluit van het college, om op verzoek van Optisport, gebruik te maken van de uitzondering op de regeling btw-vrijstelling voor sportorganisaties voor het zwembad Poelmeer. Om gebruik te kunnen maken van de uitzondering op de btw-vrijstelling voor sportorganisaties is de huurprijs die Optisport betaalt aan de gemeente voor het gebruik van zwembad Poelmeer verhoogd en is eveneens de exploitatiebijdrage die de gemeente aan Optisport betaalt, (met een gelijk bedrag) verhoogd. Dit draagt bij aan een financieel gezonde exploitatie van het zwembad. In de decemberwijziging 2023 is dit ook aan de raad gemeld. Doordat de huurprijs en de exploitatiebijdrage met terugwerkende kracht vanaf 2019 zijn verhoogd, leidt deze fiscale constructie tot een overschrijding aan zowel de lasten- als de batenzijde.	-2.625.000	N	1
De werkelijke kosten aan nieuwkomersonderwijs valt lager uit dan geraamd. Dit komt o.a. omdat de definitieve afrekening 2022 voor de taaklas bij de Daltonschool € 28.000 lager uitvalt. De kosten voor een regionale coördinator plaatsing nieuwkomersleerlingen worden pas in 2024 in rekening gebracht. Voorts heeft de verwachte aansluiting bij de Vliegende Brigade Leidse Regio -voor ondersteuning van leerlingen na uitstroom uit de taaklas- vertraging opgelopen.	60.000	V	N.v.t.
Er is minder uitgegeven aan subsidies in het kader van het Nationaal Programma Onderwijs (NPO-gelden). Deze lasten worden gedekt door een specifieke uitkering. De baten zijn overeenkomstig ook lager opgenomen. Conform de rijksregeling kunnen de niet-bestede gelden worden meegenomen naar 2024.	67.000	V	N.v.t.
Er is een bedrag begroot voor advieskosten onderwijshuisvesting ten behoeve van drie haalbaarheidsonderzoeken conform het vastgestelde IHP (Integraal Huisvestingsplan onderwijs) en ondersteuning bij de actualisatie van het IHP. De werkzaamheden zijn nog niet geheel afgerond.	49.000	V	N.v.t.
In 2023 is er een exploitatiebudget voor duurzaamheidsmaatregelen Het Dok. De werkzaamheden zijn gerealiseerd, maar zijn verantwoord op het reeds afgesloten krediet uitbreiding Het Dok. Het exploitatiebudget valt derhalve vrij.	150.000	V	N.v.t.
De kosten voor Particuliere Opvang Oekrainers (POO) vallen lager uit dan begroot. Er is met name een lager bedrag aan uitkeringen verstrekt door vertrek, werkaanvaarding en de invoering in februari 2023 van een wijziging van de hoogte van de toelage.	234.000	V	N.v.t.
We hebben minder subsidies verstrekt voor kunst. Er is een lager bedrag aan subsidies verstrekt voor de stimulering van de lokale culturele sector in de na-coronaperiode. In 2023 was hiervoor een incidenteel budget beschikbaar.	49.000	V	N.v.t.
Er zijn minder beheerkosten gemaakt voor accommodaties welzijn. Dit wordt met name veroorzaakt door lagere kosten voor energie, waterverbruik, onderhoud en schoonmaak, dan begroot.	47.000	V	N.v.t.
	-1.969.000	N	
Totale afwijking op de lasten	-1.965.000	N	
	4.000	V	N.v.t.

Programma 5 Bestuur

5 BESTUUR (bedragen x € 1.000)	Begroting 2023	Rekening 2023	Vershil	Afwijking %
Lasten	4.490	4.805	-315	-7,02
Baten	-388	-1.168	781	-201,44
Saldo	4.102	3.637	466	11,35

Analyse afwijking op de lasten

We hebben de afwijking van -/- € 315.000 nader geanalyseerd:

Toelichting	Bedrag	V/N	Oordeel
We hebben in het boekjaar 2023 rijksmiddelen gekregen voor de regeling CDOKE (Capaciteit Decentrale Overheden voor Klimaat- en Energiebeleid) (SiSa F28). De lasten die zijn gemaakt waren niet geheel gebudgetteerd. De samenhangende baten waren ook niet gebudgetteerd. Dit was bij de begroting 2023 nog niet bekend.	-42.000	N	1
Er zijn meerdere plannen uitgevoerd met betrekking tot de energietransitie: de wijkuitvoeringsplannen voor bloemenbuurt en Nieuw Rhijngeest, advieskosten haalbaarheid LT-collectief Nieuw-Rhijngeest, ondersteuning LES en gegevens DOE tafel. De kosten voor deze werkzaamheden waren geraamd in 2022. Door onvoldoende capaciteit zijn de werkzaamheden in 2023 uitgevoerd.	-111.000	N	Onrechtmatig
We hebben in het boekjaar 2023 rijksmiddelen gekregen voor de regeling Aanpak Armoede (SiSa C55). De kosten (€ 136.000) die we hebben gemaakt waren onvoldoende hoog geraamd, waardoor er sprake is van een overschrijding.	-124.000	N	1
In 2023 zijn er meer rijbewijzen en reisdocumenten aangevraagd door burgers, waardoor de kosten van de RDW en Rijksdienst voor Identiteitsgegevens hoger zijn uitgevallen dan geraamd.	-47.000	N	Onrechtmatig
	-324.000	N	
Totale afwijking op de lasten	-315.000	N	
	9.000	V	N.v.t.

6 Overhead, bedrijfsvoering en vpb

6 OVERHEAD, BEDRIJFSVOERING, VPB (bedragen x € 1.000)	Begroting 2023	Rekening 2023	Vershil	Afwijking %
Lasten	10.600	10.430	170	1,60
Baten	-20	-279	259	-1289,59
Saldo	10.580	10.151	429	4,05

Analyse afwijking op de lasten

De begroting na wijziging is niet overschreden. Er is voor dit programma dus geen sprake van een begrotingsonrechtmatigheid.

7 Algemene dekkingsmiddelen

7 ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN (bedragen x € 1.000)	Begroting 2023	Rekening 2023	Vershil	Afwijking %
Lasten	654	437	216	33,07
Baten	-49.434	-50.623	1.189	-2,41
Saldo	-48.780	-50.185	1.405	-2,88

Analyse afwijking op de lasten

De begroting na wijziging is niet overschreden. Er is voor dit programma dus geen sprake van een begrotingsonrechtmatigheid.

Samenvatting begrotingsanalyse

Bij de beoordeling van de begrotingsrechtmatigheid wordt vastgesteld of de spelregels zijn nageleefd. Hieruit blijkt hoe een afwijking door de raad wordt geïnterpreteerd in het kader van het uitoefenen van het budgetrecht. Uit onderstaande tabellen blijkt de uitkomst van de begrotingsanalyse op basis van het begrotingscriterium:

Programma	Omschrijving programma	Begroot na wijziging	Realisatie 2023	Vershil
Programma 2	Verkeer en Infrastructuur	6.151.000	6.419.000	-268.000
Programma 3	Wonen en economie	3.414.000	4.019.000	-605.000
Programma 4	Sociale Infrastructuur	39.441.000	41.406.000	-1.965.000
Programma 5	Bestuur	4.490.000	4.805.000	-315.000
				-3.153.000

We hebben de budgetoverschrijdingen per programma beoordeeld op basis van de spelregels. In een aantal gevallen hoeft de budgetoverschrijding niet als afwijking meegeteld hoeft te worden:

Programma	Omschrijving programma	Vershil	1	2	3	Onrechtmatigheid
Programma 2	Verkeer en Infrastructuur	-268.000	-75.000	-170.000	-	-23.000
Programma 3	Wonen en economie	-605.000	-	-605.000	-	-
Programma 4	Sociale Infrastructuur	-1.965.000	-1.965.000	-	-	-
Programma 5	Bestuur	-315.000	-166.000	-	-	-149.000
		-3.153.000	-2.206.000	-775.000	-	-172.000

5.5.2 Toelichting financiële afwijkingen reserves

Het resultaat 2023 na bestemming bedraagt € 5.032.000 positief. In de jaren 2020 tot en met 2022 waren de resultaten afgerond respectievelijk € 3.602.000 en € 1.603.000 en € 1.791.000 voordelig

Voor de toelichting op de financiële afwijkingen van de reserves wordt verwezen naar het Jaarverslag 2023, hoofdstuk Programmaverantwoording:

- Baten en lasten 1 Natuur en landschap pagina 16;
- Baten en lasten 2 Verkeer en infrastructuur pagina 20;
- Baten en lasten 3 Wonen en economie pagina 24;
- Baten en lasten 4 Sociale infrastructuur pagina 32;
- Baten en lasten 5 Bestuur pagina 38;
- Baten en lasten 6 Overhead, bedrijfsvoering en vennootschapsbelasting pagina 41;
- Baten en lasten 7 Algemene dekkingsmiddelen pagina 44.

Evaluatie onttrekkingen en dotaties aan reserves

In de gemeentelijke begroting zijn de mutaties in de bestemmingsreserves verantwoord. In de jaarrekening moeten de toevoegingen en onttrekkingen aan elk van de bestemmingsreserves worden verwerkt overeenkomstig het bedrag dat via de begroting (swijzigingen) door de raad is goedgekeurd voor de betreffende bestemmingsreserve. Uit de analyse van de mutaties op de bestemmingsreserves, is het volgende naar voren gekomen:

Reserve	Lasten/ Baten	Begroting 2023 na wijziging	Rekening 2023	Verschil 2023
Reserve Wmo/3D	Lasten	55.641	173.039	-117.398
Egalisatiereserve Wabo	Lasten	950.000	715.137	234.863
Egalisatiereserve Maatschappelijke Zorg Leidse Regio	Lasten	0	191.857	-191.857
Reserve Groenvoorziening	Lasten	0	21.926	-21.926
Risicoreserve Grondexploitaties	Baten	0	-770.000	770.000
Absolute afwijking	Lasten/Baten			1.336.044

We constateren dat bij allevier de reserves de budgetoverschrijdingen toezien op een open einde regeling. Dit betekent dat de omvang van de mutatie vooraf niet exact is in te schatten, naar dat de mutatie valt binnen de budgetregels zoals afgesproken met de raad.

5.5.3 Toelichting financiële afwijkingen investeringskredieten

Voor de beoordeling van de kredieten in het kader van begrotingsrechtmatigheid geldt dat elke overschrijding van een krediet onrechtmatig is (zie paragraaf 4.1 van het Intern controleprotocol).

In bijlage “7.3 Staat van investeringskredieten 2023” is een overzicht opgenomen van de realisatie van de investeringen ten opzichte van de gevoteerde kredieten.

In de financiële verordening is in artikel 7 lid 3 nader omschreven op welke wijze het college de raad informeert over de uitputting van kredieten. Hierbij is aangegeven dat in de tussentijdse rapportage alleen afwijkingen groter dan 5% op het investeringskrediet in de begroting worden toegelicht.